

Toespraak tijdens de bijeenkomst van Ekklesia Amsterdam op zondag 25 oktober 2015
door Janneke Stegeman: **'Wat geloof ik nog'**

"Waarom bracht Gij
die onrust mij
In 't bloed – is dat genade?"

Dit verhaal gaat over hoe ik als gelovige mijn eigen stem gevonden heb. Of nog meer: hoe het zoeken van die eigen stem eruit ziet, en nog steeds door gaat.

Natuurlijk, gelovig zijn is ook meespreken in een koor van stemmen, niet alles hoeft je zelf te doen of te verwoorden, en ook dat is genade.

Toch, verhalen die in de kerk verteld worden zijn soms net iets te mooi en te af gemaakt, denk ik. De dominee weet hoe het zit, en wij hebben het hier samen al aardig bij het juiste end en god kijkt tevreden knikkend op neer op onze keurige kerkjes. Dit was wel ongeveer de bedoeling, ja.

Verhalen uit de bijbel zijn nou juist vaak niet af en niet kloppend. Die gaan over behoorlijk rauwe ervaringen van het leven, zijn raar, en boos, en woest, en schunnig, en bangelijk ook en niet af.

Genade is ook: de onrust volgen, angst erkennen, en ontdekken dat de vragen die daaronder zitten er toe doen. Dus ja, ga maar, die ongewende paden, voel je vreemdeling, zozeer dat je het gevoel hebt dat je jezelf haast kwijt raakt. En dan blijkt je jezelf op een andere manier te hervinden. Jazeker, die onrust, dat is genade.

Ik zou dat wel willen zeggen tegen het bedeesde meisje met de vlecht dat ik was en in de Ter Aarse kerkbank zat en dit lied zong. Ze is een beetje boos op de dominee, die tekeer is gegaan tegen mensen met een andere seksuele voorkeur dan hij wenselijk acht. Maar dit lied fascineert haar, ook al weet ze niet precies waarom. Straks fietst ze als een razende naar het voetbalveld, want de wedstrijd begint om 11 uur. Haasten. Onrust.

Dit wordt dus een persoonlijk verhaal. En om eerlijk te zijn heb ik in de kerk nog nooit een ander verhaal gehouden. Ook al ontdekte ik vaak pas achteraf dat ik die goede woorden vooral ook tot mezelf richtte. Het zal dit keer niet anders zijn.

Mijn gelovigheid heeft te maken met de Markus-tekst die al klonk: vrezende vrouwen die schijnbaar teveergeefs naar het graf kwamen. Dat is het oorspronkelijke slot van het Markus-evangelie, het oudste evangelie. Later vond iemand het verstandig daar ter verheldering nog wat verschijningsverhalen aan toe te voegen – het stond zo kaal. Maar ik vind het nogal echt en prachtig dat het zo onaf eindigt- ze gaan op weg, in angst en verwarring, en laten ons als lezers ook zo achter.

En de woorden uit Jeremia aan het begin van deze dienst. Dat boek herbergt een koor van stemmen, die elkaar tegenspreken. Meer een kakofonie dus. Dat komt doordat zoals zo vaak

in de bijbel het boek geschreven is door meer dan een persoon. In dit geval zitten achter de tekst verschillende groepen Judeeers, in de tijd van de Babylonische overheersing, die heel verschillende opvattingen hadden over religie en politiek. En dat is precies waarom het me zo beet heeft: dit is geen gepolijst verhaal over God in tijden van ballingschap. Het is strijd en onenigheid, en er staat veel op het spel. In hoofdstuk 6 is God zelf aan het woord, die zich kwaad maakt op het grondpersoneel, de priesters en profeten, die de mensen makkelijke verhalen voorhouden en doen alsof er geen vuiltje aan de lucht is. Het is aantrekkelijk in te stemmen met God, en te wijzen op de roepoeters van vrede, vrede in onze eigen context. Zeg maar, degenen van wie we horen: maakt u zich over vrijhandelsverdragen vooral geen zorgen, maar wel over vluchtelingen.

Maar dat gaat me iets te snel. Ook die teksten zijn niet af. Markus niet en Jeremia niet. Ze gaan pas wat betekenen als wij ermee aan de slag gaan. Als wij zelf een van de stemmen van die tekst worden, en niet de teksten onze spreekbuis.

Ik weet wel dat veel mensen geloof zien als een hulpstuk van bange mensen, om het overweldigende leven wat hanteerbaarder te maken, het saaie leven uit te houden, en het gewelddadige leven van een rechtvaardiging te voorzien.

Maar. Maar. Maar.

Ik geloof daar niet in. Ik geloof omdat dat me helpt me nou juist niet tegen het leven te weer te stellen, maar me eraan over te geven. Om niet al te veel muurtjes op te richten tussen mij en hullie en niet al te overspannen te doen over hoe goed het wel niet moet. Om het er op te wagen, kortom, zonder harnas, en kwetsbaar.

Wat is het dan, dat ik nog geloof? Het is met mijn gelovigheid niet van een onsje meer of minder. Het is niet dat ik dat van Jona en de wallevis niet meer geloof, en dat van Jezus op het water is er ook al afgetuimeld, en de opstanding, nou, daar moet ik nog maar eens over nadenken.

Ik ben ervan afgestapt om mitsen en maren te maken over mijn gelovigheid. Ja, ik ben gelovig. Sterker nog, ik ben erg gelovig.

Dat is wel een tijd anders geweest. Toen ik net theologie studeerde, leek het alsof die gelovigheid stukje bij beetje wegsijpelde. Er klopte niets van: van het leven, en van de bijbel niet. Dat was een droevig gevoel, van verlies.

Tegelijkertijd was het erg nodig, die grondige verwarring, en had het al iets van bevrijding in zich. Omdat de jas van die keurige en kloppende protestantse theologie me nooit helemaal paste. Dat verhaal over Jezus, Gods zoon, onze schuld, lijden dat nodig was, God die dat allemaal bij elkaar had bedacht - het wilde nooit goed in mijn hersenpannetje passen.

Er was genoeg om me erbij te houden in de kerk van mijn jeugd. 'Waarom moest ik uw stem verstaan', bijvoorbeeld, als een soort sirenenzang die klonk naar meer en elders, en me verleide toch te blijven.

Maar het was te weinig om me bij de lurven te grijpen. Dat gebeurde pas later.

Boze Palestijnse vrouwen wisten mijn lurven wel te vinden. Die waren me een partij kwaad, op die tekst. Jeremia was het. En verdrietig. Die vochten met de traditie, braken 'm aan stukken, en stonden er ook weer uit op. Veranderd, en met tranen nog in hun ogen.

Kijk, dacht ik toen, hier wil ik zijn. Hier ga ik open. Dit gaat ook mij aan.

Ik begon me steeds meer af te vragen hoe het kan zijn dat het verhaal rond de joodse rabbi Jezus is ingedikt tot een praatje over joods-christelijke cultuur die we moeten beschermen. Jezus was opruiend, hinderlijk, vernieuwend, grensoverschrijdend, en wij doen soms alsof dat vooral was zodat hoeren en tollenaars zich gewoon keurig bij onze club zouden aansluiten. Als het nou eens anders is? Als die mensen iets weten wat wij niet weten, iets ervaren wat wij niet ervaren? Sommige dingen kunnen alleen gezien worden door ogen die hebben gehuild, zei Oscar Romero.

Niet dat ik nooit huil, maar om sommige dingen heb ik – goddank – nog nooit hoeven huilen. Nog nooit werd een dierbare van mij vermoord. Nog nooit werd land mij afgenomen. Nog nooit voelde ik me bedreigd door een gezagsdrager. Nog nooit werd ik geminacht om mijn seksuele identiteit.

De onrust leidt mij naar andere manieren om Jezus ter sprake te brengen. Om eerlijk te zijn: Jezus is toch een hoofdpijndossier. Zo jammer ook dat hij een man is.

Hoewel? Wie is de Jezus die nu ons voor gaat? Niet de Jezus die op aarde rond liep, maar de Jezus die wij ons verbeelden, die nog steeds voor ons uit gaat, als een sirene ons verleidt. Lang hebben wij hem verbeeld als een witte, heterosexuele man, en erg bevrijdend was dat niet. Als Jezus we ons Jezus nu eens verbeelden als zwarte vrouw? Als vluchteling aangespoeld op een Grieks eiland?

Waar het me om gaat: dat is ook bevrijdend voor wie niet zwart is, vrouw of vluchteling. Een witte, heterosexuele Jezus is beperkend niet alleen voor wie niet wit is en niet heterosexueel, maar voor iedereen. Het is te af, te netjes, het klopt te veel met wie het in de wereld toch al voor het zeggen hebben.

Ergens in de week voor Pasen was ik op een van de plekken waar het graf van Jezus zou zijn, in Jeruzalem waar ik toen woonde. Het was er groen en mooi, en ook heel heet en heel druk. Er stond een lange rij in de zon en een voor een konden we naar binnen om een kijkje te nemen in dat lege graf. Ik was er getuige van dat een Amerikaan en een Duitser tegelijk de kleine ingang binnen wilden, en ruzie kregen.

Ik stond erbij en keek ernaar, en dacht hoe absurd het is. Bij dat graf, daar is het nou precies niet. Dat verlangen naar aanraken, zien dat het klopt. Laten we op weg gaan naar wat ons raakt en onrustig maakt. Daar is genoeg van.

De steen is weggerold.

Ik ben uit de grond opgestaan.
Mijn ogen kunnen het licht verdragen.
Ik loop, en struikel. En dat geeft niks.

Moge het zo zijn.